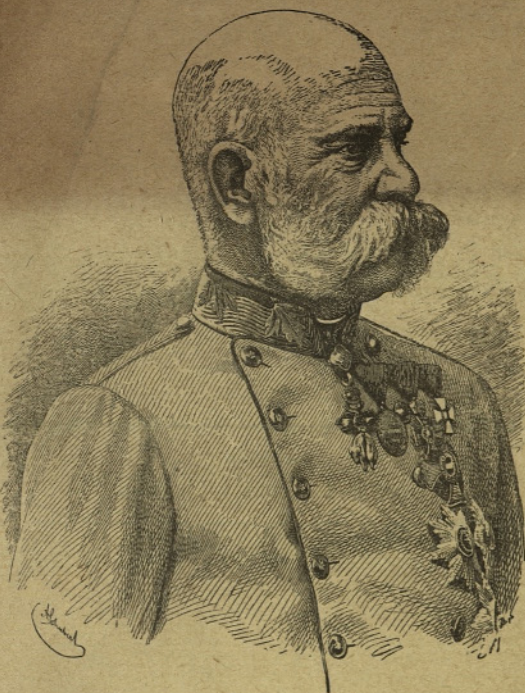

38404

gob

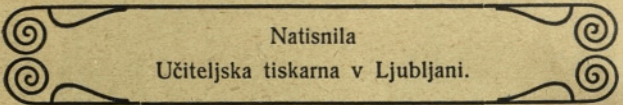
Iz življenja našega cesarja.

V spomin na 60letnico vladanja Nj. cesarskega in kralj. Apost. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I.

Sestavil in izdal ANTON KOSI.

Založil izdajatelj v Središču (Štajersko).

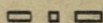

Natisnila
Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Iz življenja našega cesarja.

Povodom šestdesetletnice vladarstva
cesarja FRANCA JOŽEFA I.

1848—1908

sestavil in izdal
ANTON KOSI.

Založil izdajatelj (A. Kosi v Središču, Štajersko).

Naše želje se glasijo
danes kakor slednji čas:
„Bog ohrani nam cesarja,
krasne Avstrije vladarja!“

Filodemus.

030016383

Predgovor.

Vsaka država je velika družina, katere ude je združila previdnost božja v tesno skupino, da drug drugega podpirajo z umom in voljo, da bi dosegli vsi isti smoter — blaginjo duševno in gmotno. Velika družina je tudi naša slavna Avstrija, njen skupni oče pa po milosti božji naš veliki cesar Franc Jožef I., ki praznuje letos slavnost svojega šestdesetletnega vladanja. Dne 2. grudna letošnjega leta preteče 60 let, odkar nosi Franc Jožef I. zlato, zato pa tudi težko cesarsko žezlo.

Kakor se zbirajo mnogoštevilni člani družine okrog hišnega očeta, kadar doživi ta kaj veselega ali žalostnega, da se z njim vesele ali pa žaloste, tako tekmujejo tudi letos razni narodi naše države, da svojemu ljubljenu vladarju ob njegovi šestdesetletnici spleto tem lepši venec hvaležnosti in spoštovanja, ljubezni in vdanosti. Saj je posvetil kot najboljši oče vse svoje življenje in delovanje državi in narodom.

Šestdeset let! Kaj vse doživi v tej dobi navaden človek in kaj šele vladar v svojem tako zvišenem, a burnem poklicu!

Ker mi je iz lastne izkušnje znano, kako rada čita mladina mične povestice, sem se odločil, da zberem najlepše in najznačilnejše dogodke iz življenja našega cesarja v poseben venec in ga ponudim Tebi, slovenska mladina, ter Ti podam priložnost, da v jubilejnem letu preiščuješ o cesarjevih vrlinah, ki odsevajo iz posameznih dogodbic in spoznaš njegovo ljubezen do mladine, usmiljeno srce, bogoljubnost, prijazno občevanje s podaniki, pogum itd.

Kratek življenjepis v uvodu pa naj služi boljšemu in lažjemu umevanju povestic!

Uvod.

Starši našega cesarja.

Blizu Dunaja je lep cesarski grad Schönbrun; tukaj se je porodil dne 18. avgusta 1830 naš cesar Franc Jožef I. iz rodovine Habsburško-Lotarinške.

Oče mu je bil nadvojvoda Franc Karol, brat prejšnjega cesarja Ferdinanda I., poročen z bavarsko princezino Zofijo. Nadvojvoda Franc Karol je bil zelo priljubljen; vse ga je spoštovalo zaradi njegove usmiljenosti do revežev, katerim je bil do brotni oče. Po pravici so ga imenovali „očeta siromakov“. Umrl je v visoki starosti 75 let leta 1878.

Tako ljubeznjivega očeta je imel naš cesar in mati njegova je bila verna družica svojemu možu. Zato so se tudi v mladem nadvojvodi Francu Jožefu že zgodaj razvijale vse lepe čednosti, zlasti usmiljenje do revežev.

Cesarjeva mladost.

V Avstriji je vladal takrat Franc I., našega vladarja stari oče ali ded.

Ta je svojega živahnega vnuka, lepega dečka modrih oči in plavih las, imel posebno rad. V obče pa je postal mali „Franci“, kakor so ga

zvali, prav kmalu ljubljeneц vse cesarske rodovine. To pa iz dveh vzrokov: prvič, ker je bil zares ljubezniv otrok, drugič pa zato, ker so vsi vedeli, da postane kdaj cesar.

Kako to? morda porečeš, — saj ni bil cesarjev sin. Cesarja Franca I. starejši sin Ferdinand je bil namreč bolehen in ni imel otrok; njegov brat Franc Karol pa je imel za Ferdinandom prvo pravico do vladarstva. Bil je torej „Franci“ prvi vnuk cesarja Franca in kot tak tudi poseben ljubljeneц njegov. Cesar sam mu je bil prvi učitelj: z njim se je igral po sobi in na vrtu, ga učil kako se drži vojak po koncu in kako koraka. Znana je dogodbica o vojaku, ki ga je obdaril na straži mali nadvojvoda.

Cesarjeva vzgoja.

Žal, da otroške igre pri našem Franciju niso trajale dolgo in le kmalu je prišel čas, ko je moral mladi nadvojvoda zamenjati igre z učenjem.

Za vzgojo cesarjevičev se že od nekdanj jako skrbi. Že navadnemu človeku je treba vsestranske naobrazbe, ako hoče v življenju dobro shajati — kaj šele bodočemu vladarju! Kdor hoče kdaj vladati, mora dobro poznati svoje narode, njih razmere in potrebe, a kdor hoče biti kdaj celo cesar avstrijski, mora vedeti, da se govori v tej obširni državi deset različnih jezikov in da ravno toliko narodov zahteva svojih pravic v svojem jeziku.

Mladi nadvojvoda se je torej moral zgodaj učiti vse glavne avstrijske jezike, poleg tega pa še nekatere tuje, n. pr. francoščino in angleščino.

V učenju jezikov je naš Franc Jožef tako napredoval, da govori nekatere avstrijske jezike prav gladko, druge pa vsaj toliko, da ume Slovenca, če govori v svojem jeziku; marsikateri slovenski vojak še dobro pomni, kako ga je pohvalil cesar slovenski.

Poleg jezikov so zgodaj seznanili dečka tudi z verskimi nauki, saj sta bila tudi njegova roditelja sama navdahnjena s prisrčno pobožnostjo.

V prvih letih je vodila vzgojo grofica Sturmfederjeva, pozneje pa grof Henrik Bombelles (izgovori: Bombél!). Pravi njegov vzgojitelj pa je bil častnik in mož poštenega značaja grof Ivan Coronini (izg. Koronini), ki je pazil posebno na to, da postane iz gojenca v resnici mož resnega vedenja.

Težavno nalogo mu je lajšal princ s svojo nadarjenostjo in marljivostjo. Rad se je učil, pazljivo poslušal svoje učitelje ter si bil vedno svest svojih dolžnosti. Rano je kazal, da sta mu zoperna površnost in laž. Resen je bil bolj ko so navadno dečki njegove starosti. Ker se je bilo neizmerno mnogo učiti, je imel grof Coronini v pomoč še druge učitelje za posamezne stroke. Tako je postal iz princa sčasoma pogumen, hladnokrven in spreten mladenič; te lastnosti je ohranil tudi še v poznejših letih.

Leta 1848. je nastala vojska na Laškem; avstrijski armadi je poveljeval grof Radecki. Tudi nadvojvoda Franc Jožef je moral na bojišče, da se seznaní z uredbami vojsk. Takrat je bil v prvič v ognju.

Leto 1848.

Leto 1848. je bilo usodepolno ne le za Avstrijo, marveč za vso Evropo. Kakor skoraj po vseh evropskih državah, je bila do tedaj tudi avstrijska absolutna, t. j., kar je hotel vladar, se je moralo zgoditi. A v tem letu so se uprla ljudstva ter zahtevala večjo svobodo in novih pravic. Ker niso dosegla z lepa ničesar, so prijela za orožje ter si skušala s silo priboriti svoje zahteve.

Tudi v Avstriji je začelo kipeti na vseh straneh. Razpori so žugali uničiti in razrušiti državo. Narodi so se združili in stavili svoje zahteve, celo Dunaj je dvignil svojo glavo.

Takrat je sedel na cesarskem prestolu Ferdinand I., ki je nastopil vladno po smrti svojega očeta Franca I. leta 1835.

Dvorniki so svetovali cesarju, naj s silo potlači upor. Toda Ferdinand se je razjokal ter rekel: „Ne, na svoje Dunajčane ne dovolim streljati.“ In ko se je nekaterim vodjem ustašev posrečilo priti do cesarja in mu predložiti zahteve avstrijskih narodov, je Ferdinand privolil v vse, kar so terjali. Takoj na to se je odpeljal v Inomost, odkoder se je sicer zopet vrnil na Dunaj, a zaradi nemirov meseca oktobra ga je iznova zapustil. Podal se je v Olomuc, glavno mesto Moravske, kjer se je odpovedal prestolu dne 2. decembra.

Nastop vladarstva.

Cesarsko krono bi moral zdaj prevzeti Ferdinandov brat Franc Karol, toda ta jo je prepustil svojemu prvorojencu Francu Jožefu.

Tako je nastopil vladarstvo sedanji cesar dne 2. decembra 1848 star šele 18 let.

Lahko si mislimo, kako breme je prevzel mladi vladar na svoje rame v tako burni dobi. Toda ljubezen do svojih narodov ga je vzpodbujala. Zvezda voditeljica v vsem delovanju pa mu je bilo geslo: Viribus unitis, to je: Z združenimi močmi. Z modrostjo, previdnostjo, ljubeznijo in z jekleno voljo je prebil vse težave in zapreke.

Viharna leta.

Omenili smo že, kako nevarno je bilo leto 1848., ko je moral bežati Ferdinand s cesarsko rodovino v Olomuc. Tudi novi vladar Franc Jožef I. je imel sprva nemirne in burne čase.

Najprej se je vojskoval uspešno z Ogrji. S pomočjo Rusov in svojih zvestih državljanov je zadušil upor na Ogrskem. Še hujše je bilo za našo domovino leta 1859., ko so se združili proti nam Francozi in Italijani. Avstrijci so se sicer hrabro borili kakor levi, a združena sovražnika sta nas končno premagala pri Sv. Luciji in pri Solferinu. Vsled te nesrečne bitke je Avstrija odstopila Italiji Lombardijo.

Tudi leto 1866. je bilo za nas nesrečno radi vojske s Prusi in Italijani. Lahe sta sicer slavno premagala nadvojvoda Albreht na kopnem pri Kustoci in Tegetthoff na morju pri otoku Visu, nesrečna pa je bila bitka s Prusi pri Kraljevem gradcu. Zato je Avstrija zopet izgubila krasno Benečijo.

Srečnejši smo bili leta 1878., ko je zasedla naša vojska pod poveljstvom generala Filipovića Bosno in Hercegovino. Vse te ljute boje je vodil naš cesar; povzročili so mu mnogo skrbi. Težko je čakal trenutka, ko bo lahko v miru delal za blagor svojih narodov.

Leta mirnega delovanja. — Cesarjeva potovanja. — Splošni napredek.

Ko je končno zasijalo solnce z mirnimi žarki po gromoviti vojskini plohi, je klical na delo naš cesar vse narode in njih voditelje pozval, naj mu izroče vse svoje želje in prošnje, na kate-
tere se je oziral vedno kakor dobrotljivi oče.

Sam je prepotoval vse dežele in spoznal nedostatke različnih krajev. Kamorkoli je prišel, ga je sprejelo ljudstvo z nepopisnim navdušenjem in veseljem ter izrazilo vdanost do njega in vse cesarske rodbine.

Koderkoli je hodil, povsod si je postavil večni spomin z dobrimi deli. Učni zavodi, cerkve, ceste, sirotišnice, zavetišča, bolnice, blaznice, hi-
ralnice — so kar rastle iz tal.

Pod njegovim varstvom so se zidale želez-
nice po vseh deželah; nastal je velik prevrat. Industrija je začela cvesti, kamor je pridrdral vlak. Nastale so velikanske tovarne, ki proizvajajo blago za domače dežele in ki ga izvažajo v vse dele sveta. Obrt je rastla od dne do dne. Vse to ustreza vedno večjim potrebam sedanjega časa.

Povzdignilo se je tudi poljedelstvo in živinoreja. Kmet je začel prav ceniti pridelke, ki mu jih podaje zemlja in jih uporabljati na najboljši način.

Pospeševala se je tudi umetnost in znanost tako, da se je povzpela Avstrija na tem polju na visoko stopnjo.

Ničesar ni neznanega milemu vladarju; jako se zanima za najvažnejše zadeve svojih mnogoštevilnih narodov.

K temu je treba neumorne delavnosti! Od ranega jutra se začne skrb; še celo na potovanju nima miru. Vsak dan mu prinese sel kopo uradnih pisem in se vrne s torbo polno rešenih pisem ali aktov. Vse to opravi cesar zgodaj v jutro za dnevom trudapolnega potovanja in predno zopet zajaše konja ali sede v kočijo, da nadaljuje svojo pot. Ravnotako dela, kadar gre na lov, ki mu je najljubša zabava.

Dobrotljiv je naš cesar kakor malokateri vladar. Ni nesreče, pa tudi ne važnega zavoda, da mu ne bi cesar prvi prihitel s svojim denarjem na pomoč. Javne nesreče ne vzbudijo v nobenem srcu toliko sočutja kakor v blagem cesarjevem; če zadene kateri kraj ali pokrajino huda beda vsled suše, deževja, povodnji ali potresa, tedaj je cesarjeva roka prva, ki pomore siromakom v prvih trenutkih.

Vladar je tudi preprost. Vsakdo od najvišjega gospoda do najpreprostejšega seljaka mu je enak državljan. Vrata njegova so odprta vsakomur. Kdor hoče priti do cesarja, se mu je treba nekaj dni

prej zglasiti v cesarski zasebni pisarni in naznati, kaj želi; v pondeljek in četrtek pa sprejema cesar vsakogar.

Naš cesar je zbujal v narodih vedno tudi čut za vse, kar je lepega, plemenitega in zvišnega. Narodom je podal svobodo, zlasti pa je skrbel za povzdigo kmetijskega stanu.

Pred letom 1848. so bila kmetijska posestva s posestnikom vred podrejena graščini. Graščak je imel navadno v gradu oskrbnika, ki je bil obenem tudi sodnik podložnim kmetom. Ti so morali graščaku opravljati razna dela brezplačno, na primer polja obdelovati, sekati in voziti drva iz graščinskih gozdov, kositi i. dr. Taka brezplačna opravila, ki so jih smeli graščaki zahtevati od kmetov, so se imenovala tlaka ali robota. Količkokrat je moral kmet v teh žalostnih časih, zlasti ob žetvi pustiti svoje delo in iti na oskrbnikovo povelje v tlako! Deseti del svojih pridelkov pa je moral kmet izročiti graščaku, seveda brezplačno; to je bila desetina.

Ferdinand I. je odpravil tlako in osvobodil kmeta popolnoma. Cesar Franc Jožef I. je nadaljeval započeto delo in vpeljal tudi novo sodno oblastvo z neodvisnimi in nepristranskimi sodniki.

Veseli in žalostni dogodki v cesarski obitelji.

Leta 1854. so slavili na Dunaju cesarjevo ženitovanje z bavarsko princezinja Elizabeto. Ta dan pa ni bil samo za Dunajčane dan veselja in radosti, marveč za vse avstrijske narode, saj so

dobili vladarico, ki je kot dobra mati ljubila svoje podložnike, pomagala sirotam, tolažila žalostne in delila cesarske milosti nebrojnim trpinom. Svoje dobro srce, zlasti pa usmiljenost do siromakov, je pokazala cesarica takoj ob svoji poroki, ko je razdelila od svoje dote med ubožce 100.000 kron. — Dunajska mestna občina je pri tej priliki nabrala toliko denarja, da je v spomin na ta dogodek podarila 40 revnim nevestam, ki so se takrat poročile, vsaki po 1000 K.

Blago srce je kazala cesarica vselej, kadar je trebalo pomagati komu v nesreči. Zato je skoro neverjetno, da se je našel človek, ki je storil leta 1898. konec temu blagemu življenju.

Presrčno veselje je navdajalo vse avstrijske podložnike, ko se je leta 1858. razširila vest, da se je cesarski obiteljci porodil sin, Avstriji pa cesarjevič-naslednik, ki so ga krstili Rudolfa.

Tudi srebrna poroka cesarja in cesarice je bila povod, da so izkazali avstrijski narodi cesarski hiši svojo ljubezen in vdanost. Hoteli so praznovati to slovesnost z velikanskimi vesellicami. Ker pa sta presvetla slavljenca izrekla željo, naj se opuste šumne veselice in naj se raje dotični denar razdeli med siromake, so razdelile premožne občine, denarni zavodi in zasebniki obilo podpor med bedne in pomanjkanja trpeče.

Veseli prazniki so bili za avstrijske državljane tudi leta 1873., ko se je obhajala petindvajsetletnica cesarjevega vladanja ter 1888 in 1898 povodom štirideset- in petdesetletnega jubileja.

Najsi so tudi avstrijski državljani po jeziku, šegah in navadah različni — v goreči molitvi, naj Bog še mnogo let ohrani ljubljenega vladarja in ga čuva vsega trpljenja in viharjev, so pa bili vsi edini. A tudi ob bridkih urah, ob težkih udarcih usode, so mu stali sočutno ob strani.

Globoka žalost je zavladala po širni državi, ko je zadela leta 1889. našega cesarja najhujša nesreča, ki more zadeti očeta, ko mu je nenadoma umrl edini sin Rudolf, ki naj bi nosil kdaj cesarsko krono. Globoko so bili tudi vsi užaljeni, ko je dne 10. septembra 1898. leta umoril laški anarhist Luccheni preblago cesarico Elizabeto.

Ponižno se je takrat uklonil cesar božjim ukrepom ter prosil Vsemogočnega, naj mu podeli moči za nadaljno vestno izpolnjevanje težkih vladarskih dolžnosti; vse je izgubil, je dejal, ostala mu je samo še ljubezen in zvestoba njegovih narodov.

Kako živi naš cesar.

Kdor bi mislil, da nima cesar mnogo opravkov in da zanj delajo le drugi, bi se zelo motil. Ko še Dunajčani spijo, je svetli cesar že na nogah. Po leti vstaja ob štirih, po zimi ob petih. Po zajtrku navadno pregleda novine in ob šestih že začno prihajati višji uradniki poročat o raznih opravkih. To traja navadno do devete ali desete ure.

V pondeljek in četrtek so navadno občne avdijence ali zaslišanja. Cesar vsakega pazno posluša in odgovori, a ne dela praznih obljub,

ampak naravnost pove, zakaj ne more uslišati prošnje ali pa obljubi, da se prošnjikova zadeva pravično preišče in reši.

Med 11. in 12. uro je drugi zajtrk, potem pa se izdelujejo važnejši predlogi ministrov. Dokler je kaj opraviti, si cesar ne da miru. Vsi ministri pričajo o tem, da se v cesarjevi pisarni uraduje najhitreje in da se vse vloge, ki niso preobširne, vračajo ministrstvom v 24 urah.

Med peto in šesto uro popoldne obeduje cesar sam, ako nima gostov. V jedi in pijači je vedno zmeren.

Ob nedeljah in praznikih je cesar pri sv. maši, navadno ob enajsti uri; sploh pa izpolnuje natanko svoje verske dolžnosti. K počitku hodi cesar ob 9. uri, če ne gre v gledališče in če nima gostov.

Edina cesarjeva zabava je lov. Na lov hodi, kadar mu dopuščajo vladarski posli. Svoja letovišča ima na Štajerskem okoli Mürzstega in Eisenerza.

Njegov grad v Eisenerzu je pripravljen nalašč za lov. Vse je preprosto. V spalnici je le potrebno pohištvo in sv. razpelo, dar papeža Pija IX.

Na lovu je cesar napravljen kakor štajerski lovec. Strelec je tako izvrsten, da ga občudujejo najboljši lovci. Posebno rad hodi na divjega petelina. Med svojimi lovskimi tovariši se vede neprisiljeno kakor navaden lovec, kadi viržinko in se pogovarja z lovci o lovu itd. Obeduje pri gozdarju ali pa v kaki gostilni; na mizo pridejo le jedi, ki so tam navadne.

Često se tudi dogodi, da je cesar zjutraj na vse zgodaj že na lovu, ob 10. uri pa že na Dunaju v svoji pisarni ali pa zaslišuje podanike v avdijencah.

Tako je naš cesar najlepši zgled marljivosti in delavnosti in ni se mu treba nikoli kesati, da bi bil kateri dan zanj izgubljen, zakaj niti minuta mu ne mine brez dela.

Dogodki iz cesarjevega življenja.

Dobrosrčnost mladega nadvojvode „Francija“.

Komaj je znal „Franci“ — tako je imenovala cesarska rodovina mladega nadvojvodo — dobro tekati, mu je kupil njegov ded, tedanji cesar Franc I. puško in sablo z majhno vojaško opravo.

Kadar je prišel potem Franci k dedu, je moral korakati po povelju dedovem in sukati orožje, kar se je dečku podalo prav lepo.

Nekega dne je bil mladi nadvojvoda v Laksenburg, cesarjevem gradu nedaleč od Dunaja. Vesel je tekal po tratah, vozil je svoj voziček, nakladal nanj seno in se radoval, kakor se radujejo otroci. Večkrat je pa pogledal z milim očesom vojaka, ki je stražil ob vratih.

Tistega dne se pripeljeta tudi cesar in cesarica v Laksenburg. Vesel jima steče Franci naproti. Pa hitro potegne deda za sukno ter pravi: „Daj mi kaj za vojaka; revež je!“ Cesar se nasmeje in mu da bankovec. Maliček teče k vojaku, pa mu ponudi denar. Ali vojak prezentira s puško, denarja pa ne vzame, ker je to prepovedano straži. Dolgo ponuja deček: „Vzemi, vzemi!“

Ker pa se vojak ne gane, steče Franci žalosten k dedu ter mu toži, da vojak neče denarja. „Vojak na straži ne sme jemati denarja. Deni mu denar v torbo za patrone, ki mu visi na hrbtu!“ Vesel steče deček zopet k vojaku. Ali, o joj, torba visi previsoko; ne more do nje. Cesar Franc vzdigne

torej vnuka, cesarica Karolina pa odpre vojakovo torbo, da položi Franci bankovec vanjo. Vesel zaploska z ročicama ter pravi: „Sedaj pa ta mož ni več revež!“ — Radosten ga objame cesar; drugi dan pa pošlje vprašat k polku, pri katerem je služil obdarovani vojak, kakšen človek je ta. Od polkovnika izve, da je eden najboljših mož in da podpira od svoje male plače še svojo ubožno mater. Sinova ljubezen do matere gane cesarja v srce. Hitro pošlje vsoto denarja, ki je je trebalo za odkup moža. Oprosti ga torej vojaštva, obdaruje ga bogato ter ga pošlje materi na dom. Tako je pomagala dobrosrčnost malega nadvojvode dobremu sinu od vojakov. Stara mati in njen sin sta živela še dolgo srečna in vesela, zakaj cesarjeva milost jima je ostala naklonjena in lastna pridnost je pomnožila sinu premoženje, da je umrl kot pošten in bogat kmet.

Cesar kupi kočarjema kravo.

Ko je bil cesar leta 1872. v Inomostu, je šel nekega dne zjutraj zgodaj na izprehod. Ko pride mimo stare koče, ki je stala na samem blizu gozda, zasliši žalostno jokanje. Stopi bliže. V hlevu tarnata stari gospodar in stara gospodinja. Ponoči jima je poginila edina kravica, ki sta jo imela.

„Kaj bo, kaj bo z nama? Taka nesreča!“ tarna kočar.

„Dolga imava že dosti, pognali naju bodo iz hiše. Kaj bo, kaj bo?“ je vpila starka. Cesar ju skuša tolažiti in vpraša, koliko imata škode.

„Stotak je bila vredna kravica“, reče starec.

„Če je tako“, odgovori cesar, „dam vama denarja, da si kupita drugo kravo.“

Kočarja pogledata neznanega gospoda prav začudeno. Nista vedela, ali bi verjela gospodu. Cesar se jima nasmeje in reče starcu, naj pride na bližnji grad Trautmannsdorf, kjer mu bo izplačal graščak sto goldinarjev. Ali kočarju ni bilo po volji čakati na denar, bal se je, da bi se gospod morda premislil ali samo pošalil z njim. V zadregi se popraska po glavi ter vpraša, bili ne mogel dobiti denarja takoj. Cesar pa ni imel toliko pri sebi. Zato se ponudi starec, da pojde kar z gospodom po denar. Gresta torej proti gradu. Pred gradom srečata cesarjevo spremstvo. Ko vidi mož, kako spoštljivo pozdravljajo gospodje njegovega spremljevalca, se mu začne daniti ter spozna, da nima navadnega gospoda pred seboj. V zadregi se odkrije, suče klobuk v roki, pa ne more ziniti besedice. Cesar mu pa da odšteti sto novih goldinarjev in se poslovil prijazno od njega.

Cesar in rudarjev sin.

Leta 1882. je potoval naš cesar s Koroškega na Goriško. Pot vodi čez Predil; tu stoji ob cesti spomenik, kjer žalujoči lev spominja slavnih junakov, ki so leta 1809. našli ondi smrt za dom in cesarja. Ker je na Predil hud klanec, stopi cesar z voza in gre peš proti vasi na vrhu. Zelo so se razveselili preprosti vaščani cesarjevega prihoda. Nekateri so kleče pozdravljali visokega gosta. Tudi učenci s svojim učiteljem so pričakovali cesarja pred šolo, z navdušenjem so zapeli

cesarsko pesem. Cesar vpraša učitelja, kateri učenec je najpridnejši. Učitelj mu ga pokaže. Cesar vpraša, kako se piše. „Josip Bogovič, gospod cesar“, odgovori pogumni deček.

Cesar vpraša dalje: „Kaj so pa tvoj oče?“

Deček: „Moj oče so rudokop v Rajblu; vsak pondeljek odhajajo že rano in pridejo šele v soboto pozno domov.“

Cesar: „Gotovo boš tudi ti rudokop.“

Deček: „Ne, jaz bi bil najrajši vojak in bi se bojeval tudi tako pogumno kakor junaki, ki imajo tako lep spomenik tam-le doli ob cesti.“

Ta odgovor je zelo ugajal cesarju. Ukazal je zapisati dečkovo ime, ter je zapustil med radostnimi klici preprosto vas.

O Božiču istega leta pa pride poštni sel z velikim zabojem v hišo, kjer so prebivali Bogovičevi.

Zunaj na zaboju so bile zapisane besede: „Josipu Bogoviču, najpridnejšemu učencu na Predilu.“ Ko ga odpre, najde v njem polno igrač, knjižic, slik, vojakov itd.; zraven pa še lepo pisemce, ki je bilo v njem zapisano, da se cesar še z veseljem spominja pridnega učenca Predilske šole in mu pošilja ta božična darila. Lepšega Božiča ni praznoval Bogovič nikoli.

Cesar in voznik.

Svoj čas je bival cesar v gradu Gödölli, ki so mu ga bili podarili Ogri. Nekega dne se pelje na izprehod. Na poti naleti na kmeta, ki s svojo živino kar ne more premakniti voza naprej. Dosti hudo se usaja nad živinčeti. Cesar ukaže, naj se izprežejo

njegovi konji. Voz se je možu tako spravil dalje. Kmet pa misli, kako bi se cesarju zahvalil. Zna si pomagati. Drugi dan prinese v grad čutaro vina, svojega pridelka. — Lahko si mislimo, kako je obveselila ta kmetova preprostost našega cesarja in koliko mu je povzročila dobrohotnega smeha.

Cesar Franc Jožef I. v vojaški šoli.

Pred nekaterimi leti je prišel cesar Franc Jožef I. nenadoma v Dunajsko Novomesto nadzirat ondotne vojaške šole. Prišel je v razred, kjer je stotnik-učitelj ravno razlagal zgodovino. Cesar pozdravi učitelja in pravi: „Prosim, ne dajte se motiti, gospod stotnik, nego nadaljujte pouk!“ Ko to izreče, položi generalski klobuk na prvo klop pred nekega učenca, nasloni se ob klop ter pazno posluša.

Mladega učenca pa začne mikati cesarjev klobuk. Ko misli, da ga nihče ne opazuje, izdere eno zeleno pero s klobuka, vtakne ga v svojo knjigo in — imel je spomin na cesarja. A njegovi tovariši so to opazili ter mu namignili, naj pri-bavi tudi njim tak spominek. Fant se da preprosi, puli peresce za perescem ter jih deli med tovariše. Zdajci pa mu zdrsne klobuk ter pade cesarju na roko. Cesar se ozre ter vidi predrznega dečka, kako stoji pred njim bled in trepetaje od strahu. „Kaj si hotel s peresci, ljubi moj?“ vpraša ga cesar prijazno. „Spomin na Vaše Veličanstvo bi bili radi imeli!“ zajeclja učenec. „Tako!“ pravi cesar, „spomin na mene bi radi imeli, no, bodi

vam! Tu imate še ostalo perje!“ To rekši izdere cesar svojeročno vse ostalo perje iz generalskega klobuka ter podari peresa presrečnim učencem. Nato se obrne k stotniku, rekoč: „Gospod stotnik, prosim, bodite tako prijazni ter mi posodite za nekaj časa svojo kapico.“

Invalid o cesarju Francu Jožefu I.

Leta 1855. je obiskal cesar Franc Jožef I. Lvov, glavno mesto Galicije. Obiskoval je bolnice, ni se ustrašil nobene bolezni, vsakega bolnika je hotel tolažiti s prijazno besedo v materinem jeziku. Ljudje so se čudili toliki dobroti in ljubeznivosti. Marsikdo je vedel pripovedovati, kako skrbi za svoje vojake. Med množico, ki je stala pred bolnico, kjer je bil ravno cesar, je bil tudi invalid. Zlata medalja za hrabrost mu je krasila prsi, možato in ravno se je držal, le desni rokav mu je mahal prazen ob strani; leta 1849. mu je odtrgala italijanska krogla roko.

„To je pa vendar preveč, da se upa naš cesar celo v bolnice. Kako lahko bi nalezel kako boleznen“, se oglasi starka poleg njega.

„Vi še ne poznate cesarja“, odgovori invalid. „Leta 1849. — komaj se mi je zacelila rana za desnico — se me je lotila kolera. Ležal sem v bolnici na Dunaju. Okreval sem že toliko, da sem mogel hoditi okoli. Bil sem ravno na dvorišču, kar pridrdra kočija. Iz nje skoči cesar sam ter stopi skozi vrata. Molče ga pozdravlja straža. Lahkim korakom stopa Franc Jožef po stopnjicah.

Ravno hoče v dvorano, kjer je vse polno bolnikov, kar prisopiha za njim bolniški zdravnik, ki so mu javili, da je prišlo Njegovo Veličanstvo. Prestrašen stopi zdravnik pred njega ter pravi: „Oprostite, Veličanstvo, Vaše življenje je v nevarnosti, kajti tu niso sami ranjenci, nekateri so bolni tudi za kolero!“ Cesar postoji, roko položi zdravniku na ramo, rokoč: „Hvala vam za opomin, gospod zdravnik. Pošteno mislite. Pa povejte mi, ali bi šli vi med bolnike, ko bi ležal vaš sin za kolero bolan med njimi?“ — „Seveda, ko bi bil sin med njimi, velevala bi mi dolžnost, naj ga obiščem“, odgovori zdravnik. — „Glejte“, odgovori cesar, „v tej dvorani leži mnogo mojih sinov-državljanov; ali mi branite pot do njih.“ Tako je pripovedoval invalid, poslušalci so kar strmeli. Ko pride cesar iz bolnice, pozdravi ga ljudstvo navdušeno kakor nikdar poprej.

Cesar ob povodnji na Dunaju leta 1872.

Kako malo pazi cesar nase, kadar je treba pomagati drugim, je razvidno iz sledečega dogodka. V marcu leta 1872. je nastalo naenkrat južno vreme. Led na Donavi se je začel trgati. Mogočne ledene plošče so plavale po vodi, ki je stopila tako naglo iz struge, da prebivalci Prikitin*) niti toliko časa niso našli, da bi se rešili. V smrtnem strahu so plezali na hišne strehe; ondi so čepeli

*) V IX. okraju Dunajskega mesta se razprostirajo za „starinskim trgom“ takozvane Prikitine (nemško „Brigittenau“). Ta del mesta je v prejšnji dobi večkrat poplavila povodenj iz bližnjega vodotoka donavskega.

lačni, strahu in mraza trepetajoč; otroci pa so milo jokali in strmeli v peneče valove, ki so z velikanskimi ledenkami zadevali ob hišne zidove ter jih skušali porušiti.

Z Leopoldskega mesta so prebivalci videli, v kakšni sili in stiski so ubogi Prikitičanje in skušali so tudi jim pomagati. Toda rešilni čolni, ki so se odposlali revežem v pomoč, so se morali vrniti, predno so dospeli na mesto nesreče, zakaj prevelika je bila nevarnost za čoln in za življenje veslarjev.

Zdajci se prikaže sredi ledu čoln s štirimi pionirji, ki jim je poveljeval neki častnik, in ki se je med plavajočim ledovjem bližal Prikitinam.

Množica, ki se je zbrala na obeh straneh Dunajščice, je z grozo gledala nevarno podjetje slabega čolna; najboljši veslarji bi se ne upali kaj takega. „Kdo pa je ta predrznež?“ je vpil neki občinski odbornik, ki je opazoval čoln skozi daljnogled: „Nemara častnik? Lahko bi bil pametnejši in ne izpostavljal življenja svojih vojakov toliki nevarnosti!“

Čolnič pa je med ledovjem, ki ga je čisto pretilo razbiti, splaval sčasoma v mirnejšo vodo in došel do prve hiše, kjer ga je v smrtnem strahu pričakovala dvanajstotica ljudi.

Častnik visoke in viteške postave je klical ljudem, naj ne izgube poguma in jim dal hrane in oblačila. Nekoliko otrok, ki so bili vsled mraza čisto otrpli, ukaže vzeti v čoln, jih sam skrbno zavije. „Zaupajte na Boga, kmalu se vrnemo!“ je klical ostalim in ukazal odveslati.

Srečno privesla čolnič nazaj, glasno pozdravljen od množice. Tudi mestni odbornik, ki je pred malo trenutki grajal predrzno vožnjo, se je približal, da bi vrlemu častniku izrekel svoje priznanje. Pa kako ostrmi, ko spozna v možu, ki je vkljub smrtni nevarnosti prinesel tolažbo in pomoč ubogim delavcem, svojega cesarja.

„Cesar!“ je zajeceljal prestrašen in „cesar, cesar!“ je zašumelo med množico od ust do ust.

Ubogi deček prosi pred gradom Gödöllö kralja pomoči.

Jako rad je bival cesar na Ogrskem v gradu Gödöllö. Nekega dne najde pred gradom dečka, ki se je ves tresel od mraza in ga vpraša kaj želi. Deček je bil tako zmeden, da mu ni mogel jasno povedati. Šele na posamezna vprašanja, kdo in odkod je, kaj je njegov oče itd., izve cesar, da se je njegov oče kot delavec v tovarni za stroje ponesrečil in živi zdaj ob malenkostni pokojnini v veliki bedi s svojimi peterimi otroki. Zato je prišel deček v grad, da bi prosil svojega kralja za podporo očetu.

Cesarja ta dečkova ljubezen do očeta tako gane, da ga ukaže odpeljati v kuhinjo, kjer se ogreje in najé. Potem ga obdaruje in obljubi tudi njegovemu očetu bogato podporo.

Cesar Franc Jožef ob povodnji v Segedinu.

Ko sta leta 1881. izstopili na Ogrskem reki Tisa in Maroš ter je grozna povodenj porušila

ogrsko mesto Segedin skoraj popolnoma, je dospel glas o tej grozni nesreči tudi na Dunaj. Takoj je odhitel cesar na kraj opustošenja, da bi pomagal nesrečnejšem.

V teh strašnih dneh so udrle ropoželjne tolpe v razdejane hiše in ugrabile vse, kar je imelo kako vrednost. Ko so jih preganjali, je pobegnila tatinska druhal na varnostni nasip ter grozila ondi s smrtjo vsakemu, ki bi se jim približal. Cesar se vkljub odsvetovanju spremstva približa brez vsake straže, zlobnežem na nasipu. Vse strme čaka, kaj se bo zgodilo. Toda glej! Osebnost cesarjeva, ki je stal brez orožja, obdan samo s častjo svojega veličanstva med sirovimi roparji, je vplivala na nje tako mogočno, da so se skesani spustili pred cesarja na kolena in ga prosili milosti.

Prerano upokojeni uradnik dobi zopet službo.

Neki uradnik, oče več otrok, je bil radi neke malenkosti nenadoma upokojen, akoravno je bil še krepak in bi še mnogo let lahko opravljal svojo službo. Dobil je majhno pokojnino, ki pa nikakor ni zadostovala njegovi veliki obitelji. Sklene torej, da se napoti na Dunaj, k samemu cesarju in ga prosi pomoči. Cesar prijazno posluša njegovo prošnjo in mu reče, naj se le vrne brez skrbi domov, on bode že poskrbel, da zopet dobi službo. Uradnik se hvaležno pokloni in hoče oditi, kar ga cesar pokliče nazaj in ga vpraša, ali ima dovolj denarja za pot. „Izposodil sem si od prijateljev, Veličanstvo, kolikor sem nujno potreboval!“ mu

odvrne v zadregi prosilec. Cesar mu podari nekaj desetakov, da mu ni zadostovalo le za vožnjo domov, ampak da je lahko vrnil še tudi posojilo.

Ko se vrne čez nekaj dni domov, mu pride na kolodvor nasproti žena z deco in mu vesela pokaže veliko uradno pismo, kjer je bilo zapisano, da je cesar brzojavno ukazal, naj ga zopet sprejmejo v službo.

Stara mamka pride prosit cesarja za svojega sina.

Leta 1870. je prišla stara mamka prosit cesarja za svojega sina, ki je bil pri vojakih. Bil je njena edina podpora. Težko sopeč je stopala žena po stopnicah, ki peljejo do cesarjeve dvorane za avdijenco. Na vsaki stopnici je morala postati, naduha jo je trla; sape ji je manjkalo. Kar pride za njo lep častnik — bil je cesar sam — prime jo za roko, pelje v dvorano in prijazno vpraša, kaj želi, naj mu le pove, on bo skrbel, da se ji kmalu izpolni želja. Žena ga ni poznala, mu začne pripovedovati, kako slabo se ji godi, odkar je moral sin med vojake. Pazljivo jo poslušava vladar, vzame prošnjo iz njenih tresočih se rok, pa jo posadi v krasen naslonjač, rekoč: „Tu malo posedite in počakajte!“ Še ni bila pretekla ura, kar stopi mlad vojak v dvorano — njen sin, objame mater in pravi: „Mamica, tukaj sem, zdaj pa se peljiva le takoj domov, cesar me je oprostil in mi ukazal, da naj pridem semkaj in vam kar sam povem veselo novico.“

Ker je bil ta vojak res edini sin svoje matere, spustil ga je cesar od vojakov in ga poslal samega naznanit materi veselo vest.

Cesarjeva solza.

Cesarjevo srce je polno usmiljenja. Dokaz temu je to, da je odpustil že tisočerm zasluženno kazen in smrtne sodbe podpiše le tedaj, ako mora svoje zveste podložnike rešiti kakega nečloveškega hudodelnika.

Kako natanko premišlja cesar, predno podpiše tako sodbo!

Nekega dne je ležala zopet pred njim krvava obsodba. Dolgo je že sedel cesar molče, premišljal prijel za pero in ga zopet odložil, končno zastavi pero in zapiše prve črke svojega imena; a tu mu pade solza baš na zapisane črke. Cesar odloži pero ter vrne uradniku smrtno obsodbo, rekoč: „Ta obsodba ne velja, solza je izbrisala moj podpis, solze pa izbrišejo vsako krivdo. Revežu podarim življenje!“

Cesar ob potresu leta 1895. v Ljubljani.

Leta 1895. je razdejal Ljubljano, glavno mesto Kranjske in središče slovenskih pokrajin, grozen potres. Uničil je mnogo poslopij tako, da ni bilo več možno stanovati v njih. O koliko družin je bilo takrat brez strehe!

In kdo je bil prvi, ki je ljubljanskim nesrečnejšem priskočil na pomoč? Nikdo drugi kakor naš cesar sam, ki je poslal prvi 20.000 K podpore, Ljubljančanom, 10.000 K pa okoličanom. Pa to še

ni bilo dovolj njegovi očetovski ljubezni. V svoji veliki naklonjenosti do zvestih podložnikov je meseca maja istega leta sam prišel v Ljubljano tolažit nesrečneže in jih navdajat z novim upanjem. Solza se je prikazala v cesarjevem očesu, ko je videl, kako zelo je bela Ljubljana poškodovana.

Hvaležni slovenski narod ne bode nikoli pozabil, da je ob veliki nesreči presvetli vladar v Ljubljani sam tolažil z lajšajočimi besedami ubogega bolnika v bolnišnici, da je pogledal v kuhinje, ki jih je ustanovila krščanska ljubezen revežem, in da je v potrta srca vdihnil nove upe in nade. Na ljubljanskem kolodvoru je pred odhodom izustil cesar te-le tolažilne besede: „Strmim nad velikostjo nesreče; kar sem videl, presega daleč to, česar sem pričakoval. Bodite prepričani, da storim vse, kar morem, da dobita mesto in dežela izdatne pomoči.“

Državni zbor je pozneje na predlog vlade dovolil vsem krajem, ki so trpeli po potresu, lepo podporo. Ljubljana pa se je jela krepko razvijati in pomlajati.

V znak hvaležnosti za cesarjevo pomoč in za njegove tolažilne besede, s katerimi je tako plemenito lajšal bedo ponesrečencem po potresu, je sklenil občinski svet ljubljanski, postaviti na javnem trgu v spomin prihoda Njegovega Veličanstva v Ljubljano povodom potresne nesreče krasen spomenik.

Naš cesar — zgled pobožnosti.

Kako čista in pristna pobožnost preveva dušo našega vladarja, o tem priča mnogo dogodkov,

zlasti pa kaže to jasno slučaj, ki se je dogodil neposrednje pred nastopom vladarstva.

Zjutraj rano istega dne, ko se je imel izvršiti slovesni čin (2. decembra 1848), je naročila nadvojvodinja Zofija sv. mašo za srečen izid sklenjenega dogodka. Ko se je odpravljala nadvojvodinja v cerkev, ji pride že nadvojvoda Franc Jožef naproti, rekoč: „Mati, jaz prihajam pravkar iz cerkve.“

Tako je začel mladi princ najvažnejši dan svojega življenja z Bogom.

* * *

Bilo je 8. decembra 1852. leta na praznik čistega spočetja Device Marije. Prijetno je ta dan sijalo solnce, kar je za tak zimski čas gotovo redka prikazen. Dunajčani so hiteli praznično oblečeni popoldne iz mesta, da si zunaj mesta poiščejo veselja in zabave. Znano je namreč, da se Dunajčani radi izprehajajo in najprijetnejši kraj v izprehajališče jim je takozvani „Prater“ zunaj velikega dunajskega mesta. Zato je tudi ta dan bilo vse živo na Praterskih ulicah. Staro in mlado, imenitno in ubožno, vse je vrelo po ulicah. Krasne kočije z gospodo so drdrale, mladi gospodje in gospodične na lepo osedlanih konjih so jezdili po široki cesti naravnost v Prater. Med toliko množico raznega ljudstva zapoje zvonček in duhovnik v beli obleki se prikaže na cesti, noseč presveto Rešnje Telo bolniku za sveto popotnico. Spodobno se ljudje duhovnemu gospodu umikujejo na desno in levo; nekateri se odkrivajo, drugi bolj mlačni tudi ne, a malo jih je, ki bi se bili

priklonili. V tem pridrdra dvorna kočija ter ob-
stoji med gostimi vrstami izprehajajočega ljudstva.
Iz kočije stopi zal mladenič, lepe in visoke rasti,
ponižno se odkrije, pade na kolena in sprejme
blagoslov s presvetim Rešnjim Telesom iz duhov-
nikovih rok. In kaj pravite, kdo je bil ta zal
mladenič, ki je dal tako lep zgled pobožnosti
izprehajajočim Dunajčanom? To je bil naš dobri
in presvitli cesar, Franc Jožef I., takrat še mladenič
star 21 let. Velika množica ljudi to videč, obrne
se za mladim cesarjem ter z ujim vred spremi
duhovnika s presvetim Rešnjim Telesom.

Cesar v smrtni nevarnosti.

Dasi je bil Franc Jožef vedno dober oče
vsem dobrim ljudem, vendar se je našel človek,
ki ga je hotel usmrtiti. Le z božjo pomočjo je
ušel cesar smrtni nevarnosti. Bilo pa je to takole:

Cesar je imel navado, da je hodil po zimi
po šesturnem delu od dvanajste ure do ene po-
poldne na izprehod. Ker se nikoli ni bal svojih
podložnikov, zato ga tudi ob takih prilikah ni
spremljalo večje spremstvo; hodil je navadno z
njim le en spremljevalec. Dne 18. svečana leta
1853. se je izprehajal cesar s svojim adjutantom
grofom O' Donellom po bastiji dunajski. Prišla
sta že do Koroških vrat. Tu pa je bila napoti
luža, in adjutant stopi malo od cesarja proč —
a v istem hipu skoči neki človek proti njemu
in z dolgim nožem napade cesarja. Adjutant prime
hitro napadalca z obema rokama, a ta je bil vendar

že zadel cesarja na tilniku. Toda božja roka je čuvala nad življenjem cesarjevim. Po tilniku je zdrsnil nož proti vratu navzdol; ranil je sicer cesarja, a le lahko, ker je ovratnikova zapona oslabila moč napadalčeveo.

O' Donell prime hudobneža in ga vrže ob tla; začela sta se boriti. Na srečo mu pristopi neki meščan na pomoč, prime morilca z obema rokama za dolge lase in udari z njegovo glavo nekolikokrat krepko ob tla. Morilec izpusti grofa; ta skoči pokoncu in potegne sablo; napadalec jo prime, pa se rani. Cesar je videl ves prizor in je svetoval grofu: „O' Donell, vtaknite sablo!“ Grof uboga, stopi k cesarju in zapazi še-le zdaj, da je cesar ranjen. Navzlic svoji rani hoče iti cesar sam domov. O' Donell je med tem poklical patroljo in ji izročil napadalca, krojača Libenija, potem je podal cesarju roko in ga spremil v bližnjo palačo nadvojvode Albrehta. Med potom je rekel cesar O' Donellu: „Zdaj se mi godi, kakor mojim vrlim vojakom v Milanu.“ (Ondi so namreč zarotniki, privrženci Mazzinija, bili malo poprej na cesti napadli, ranili in umorili nekaj vojakov). Blizo vrat palače se stemni cesarju pred očmi; O' Donell ga pelje hitro v pred-sobo in mu umije z mrzlo vodo obraz, roke in vrat; cesar se je takoj zavedel.

Na srečo ni bila cesarjeva rana nevarna, a vendar je moral nekaj tednov ostati doma. Cesarjeve rešitelje so slavili povsod. Meščanu Ettenreihu je poslala cesarjeva mati v spomin prstan, v katerem so bili vdelani krvavi lasje

cesarjevi, okrog njih pa napis: „Bog Ti povrni!“ Na Dunaj pa so hiteli odposlanci iz vseh dežel, da so izrazili očetu, nadvojvodi Francu Karolu ogorčenje nad grdim zločinom in veselje, da je božja roka varovala drago življenje cesarjevo. Ko je cesar popolnoma okreval, je bila prva pot njegova v krasni hram sv. Štefana, da je ondi zahvalil Boga za rešitev. Cerkev je bila ta dan natlačeno polna, 10.000 sveč je gorelo v njej — vse je hvalilo Boga za srečno rešitev cesarjevo. V zahvalo za božje varstvo so sezidali zvesti podložniki z nabranimi doneski na Dunaju obljubljeni ali votivno cerkev, najlepšo kolikor jih je videti tam. „V hiši božji smo slavili rešitev cesarjevo — hiša božja bodi prelepi spominek, ki bo svetu oznanjal Avstrije hvalo in veselje!“ Tako je bilo čitati v pozivu, s katerim so začeli nabirati darove za to cerkev. Od vseh strani so darovali ljudje doneske, velike in majhne. V enem samem dnevu so nabrali na Dunaju 800.000 K, in predno je minilo leto, je bil nabran že prvi milijon kron. — Med najlepše spomenike pa štejemo tega-le: materi Libenija je nakazal cesar podporo, da je mogla živeti po usmrčenju njenega sina.

Cesar v sveti deželi.

Leta 1869. je potoval naš cesar na Jutrovo. Srce ga je gnalo tudi v sveto deželo obiskat kraje, kjer je živel naš Zveličar, kjer je pretil svojo kri za nas. Na potu se je oglasil tudi v Carigradu. Ondi ga je seveda sprejel sultan z največjim

sijajem — prvega vladarja avstrijskega, ki je stopil na tla prestolnice nekdanj tako grozovitih sovražnikov Avstrije in vse krščanske Evrope.

Dne 8. novembra je stopil cesar v mestu Jafa na zemljo svete dežele. Čoln je sicer telebnil ob neko skalo, pa krmar je pomiril cesarja rekoč: „Ne boj se, veliki cesar, jaz Mustafa, sem pri tebi.“ Ker je srečno prepeljal cesarja iz ladije na breg, je dobil sto cekinov in zlati križec.

Ogledavši si mesto Jafa in krasne vrtove polne pomeranč in granat, je nadaljeval cesar na konju pot proti Jeruzalemu toda s čudnim spremstvom. Nad 1000 Arabcev na konjih ga je spremljalo; zbral jih je sultanov namestnik iz vseh delov Sirije, da so spremljali cesarja, zabavajoč ga z igro „fantazija“: v belih burnusih so drvli na malih svojih konjih mimo cesarja, v eni roki so držali sulico z zastavico, v drugi dolgo puško, v najhujšem diru so se vzdignili s sedla ter sprožili puške.

Ko prijaše na grič Elkuds, s katerega zagledajo romarji prvič sveto mesto, skoči cesar s konja, pade na kolena, poljubi tla in prebije nekaj minut v vroči molitvi. Solze so mu igrale v očeh, ko vstane. Ko pride v Jeruzalem „kralj jeruzalemski“ — ta naslov ima cesar avstrijski — stopi zopet raz konja, ker neče jezdariti po mestu, po katerem je hodil naš Rešenik. Ogledal si je vse svete kraje, molil je za svojo rodovino in za vse svoje podložnike, bogato je obdaril cerkve in samostane, predno se je vrnil v Jafu.

A morje je bilo silno viharno. Spremstvo je prosilo cesarja, naj se ne ukrca v takem vremenu. On pa pravi: Obljubil sem, da pridem jutri v Port-Said, biti hočem mož-beseda. Nato vpraša admirala Tegetthoffa, ali je nevarno. — „No, nevarnosti ravno ni“, odvrne admiral. „Torej se peljemo“, ukaže cesar in stopi v čoln, da bi se peljal k ladiji. Toda naenkrat se postavi čoln napik in hipoma izgine. K sreči se kmalu zopet prikaže in iz ladije so doneli streli, ki so naznanjali, da je dospel cesar srečno tja. Čoln se kmalu vrne, toda brodniki so rekli, da bi vdrugič za nobeno ceno ne vozili več. Zato so se morali drugi gospodje šele drug dan vkrcati in odpeljati. Dne 25. novembra se je vrnil cesar na Dunaj.

Kako rad ima naš cesar otroke.

I.

Ko je potoval naš cesar l. 1852. po svojih deželah, vstane neko jutro navsezgodaj ter se gre izprehajati. Pot ga pelje mimo stare bajte. Pred vrati sedi deček, solze mu lijejo iz oči. Usmiljen stopi cesar k njemu ter ga vpraša, zakaj joče tako silno. „Oče in mati sta šla v mesto gledat cesarja. Nista me hotela vzeti seboj. Videl pa bi vendar tako rad svojega cesarja,“ odgovori dečko ter zajoče na novo. Cesar se mu nasmehne milo, podari mu cekin in pravi: „Daj ta krajcar očetu, naj ga shranijo za te. Mene pa poglej dobro; ko pridejo mati domov, jim pa reci, da si videl cesarja in si govoril z njim!“ Deček ga pogleda debelo, naenkrat se mu razvedri lice, a od samega strahu

ne more ziniti besede. Cesar se pa vrne z veselim srcem v mesto.

II.

Ko se je l. 1883. vračal cesar z lova na Gornjem Štajerskem, je zapazil malega dečka, ki se je skušal med množico pririti do njega, da bi si ga od blizu dobro ogledal. Dobri vladar mu gre nasproti in da bi mu pomagal naprej, ga vzdigne in reče okolo stoječim: „Pazite vendar, da mi ne pohodite mojega malega Štajerca!“ Nato spravi cesar pogumnega dečka na varen kraj in ga bogato obdari.

Nekaj sličnega je doživel cesar tudi na svojem potovanju v Brno l. 1867. V nekem manjšem kraju ga pozdravi na kolodvoru župan z občinskim svetom. Zbrala se je seveda velika množica ljudi, iz katere se naenkrat zasliši glas jokajočega otroka, ki bi tudi rad videl cesarja, a je bil premajhen. Presvetli vladar se hitro odpravi med množico, poišče dečka in mu smehljaje reče: „Zdaj pa si le poglej cesarja in ne jokaj več!“

Dunajski otroci ob cesarjevi vladarski šestdesetletnici.

Jubilejno leto 1908 je nastopilo. Po vsej Avstriji se je začel razlegati glas veselja in radosti nad brezkončno srečo, da je dal ljubi Bog dočkati predobremu našemu cesarju 60. leto vladarstva. Vsi narodi in stanovi so začeli tekmovati med seboj, kdo bi priredil visokemu jubilanu najlepšo slavnost.

Ko je cesar o tem slišal, veselila ga je pač ljubezen njegovih narodov, toda izrekel je željo, naj se ne prirejajo v proslavo njegove vladarske šestdesetletnice šumne veselice, pač pa se naj raje za drage slavnosti namenjeni denar obrne v dobrodelne namene.

In kaj misliš, čitateljček moj dragi, koga se je spomnil pri tej priliki premili naš vladar? Zapuščene mladine, revnih otrok. Na vse strani svoje velike države je poslal glas: „Pomagajte ubogim otrokom in napravili ste mi s tem največje veselje, poklonili najlepše darilo!“

Za milijone revnih učencev, ki jim bode cesarjeva beseda olajšala bedo ter jim pomagala do boljše bodočnosti, so priredili otroci vseh dunajskih ljudskih šol — bilo jih je 82.000 — meseca majnika blagemu vladarju v Schönbrunnu krasno slavnost. Šli so mimo cesarja ter mu izražali zahvalo mladine. In kar so izražali premilemu vladarju otroci, isto so čutili tudi njihovi starši, ki jih je bilo tudi na tisoče navzočih. Otroci so pri tej priliki tudi peli, predavali pesmi, nekateri so še telovadili itd. Cesar je bil jako zadovoljen in se je prijazno razgovarjal z učitelji, pa tudi z otroci.

Cesar na ljudski veselici v Zili.

Ko je leta 1854. potoval naš cesar s svojo soprogo po domačih deželah, da bi pokazal mladi cesarici obširne in raznolike svoje kronovine ter jo seznanil z raznovrstnimi avstrijskimi narodi in

njih šegami, je prišel tudi v Šmohor v Ziljski dolini. Tu je imel priliko opazovati pristno narodno življenje Ziljanov. Pred hišo, kjer sta prenočila cesar in cesarica s svojim spremstvom, so prostor ogradili in okrasili ter napravili ljudsko veselico.

Prijahalo je najprej 20 slovenskih Ziljanov v dolgih vihrajočih plaščih, pisanih telovnikih in hlačah, z dolgimi trakovi na klobukih, za njimi so korakali mladeniči, pojoč:

„Dečva 'ma pa črevelčke,
črevelčke s srebrom okovane;“

njim so sledili svatovski godci, potem 20 parov fantov in deklet z nevesto. Nevesta je cesarici izročila ziljski nevestin pas, okrašen s pavovimi peresi, z napisom: „Elizabeta avstrijska“. Za to svatovsko družbo je prihajala druga četa fantov, in ti so sedaj po žegnanjski navadi „bili sod“, čile svoje konjiče spretno sukajoč. Zmagalec je dobil venec iz roke deklice, ki je bila „kraljica“ temu dnevu. Nazadnje so priredili še nekaj drugih domačih iger. Cesarju je vse tako jako uga-jalo, da je podaril vsakemu fantu po en tolar, nevesto pa je poklical k sebi ter podaril njej in družici po tri cekine v spomin, a cesarica je vzela ziljsko obleko s seboj v spomin na pristne Ziljane.

Lovske dogodbe našega cesarja.

I.

Cesar je bil jeseni l. 1895. na lovu v okolici Neuberg na Gornjem Štajerskem s saksonskim

kraljem in bavarskim princem Leopoldom. Po lovu predlaga cesar, da se vrnejo lovci po pešpoti v Mürzzuschlag. Gosta pritrdita z veseljem predlogu cesarjevemu. Cesarski voz odpošljejo, pa hajdi po težavni pešpoti. „Želeli bi samo“, pravi saksonski kralj, „da bi pot bila zanimiva. Sicer pa imamo Leopolda, ki je večč mnogoteremu dobremu dovtipu. Vladar in princ Leopold so imeli štajerske irhaste hlače dokolenice, v rokah velike potne palice pogorke in so bili od dolgega lova že precej izdelani. Po blatni in prašni obleki ni bilo spoznati visokega stanu teh lovcev. Kmetje so šli mimo in nobeden se ni zmenil za lovce. Tu in tam je pač kak kmet pripomnil, da je eden lovcev podoben svetlemu cesarju. „Vidi se, da nisi popolnoma neznan tvojemu ljudstvu“, pripomni saksonski kralj cesarju. „Za cesarja pa te je tudi prav težko spoznati“, pravi princ, kazoč na preprosto in prašno obleko cesarjevo. „No“, pravi cesar, šaleč se „tebe bi pa tudi težko kdo spoznal za cesarjevega zeta.“ Med tem doidejo visoki lovci voznika, ki je na težkem vozu polagoma vozil po strmi cesti oglje. Kralj Albert predlaga, da bi se spravili na vrh voza. „Vozil sem se že na raznovrstnih vozovih, na vozu z ogljem pa se še nisem. Kaj mislite, ali poskusimo?“ Cesar je bil kar pripravljen, princ Leopold pa je dejal dva prsta v usta in zažvižgal, da je šlo skozi ušesa.

Golobradi kmet z mogočno pipo v ustih se obrne in nezaupno gleda prihajajoče lovce.

„Ali bi nas ne sprejel na svoj voz“, ogovori ga princ Leopold, „par desetih napitnine ti bo že neslo.“

„Za mojo voljo“, pravi oglar, pa se skobacajte na voz!“

Visokosti zlezejo na voz ter se uravnajo na vrečah, kakor se je najbolje dalo in težki voz se je gugaje pomikal po cesti z visokimi gosti.

„Ojoj, kakšne so moje hlače“, stoče kralj Albert, „črne so kakor salonska obleka.“

„Pa še le moja kolena“, pristavi princ Leopold, in briše s svilnatim robcem, na katerem je bila našita umetna krona, črni ogljeni prah raz gola kolena.

„Kaj ne, imenitna vožnja to! Dostojen konec cesarskemu lovu“ — pripomni cesar.

Kmet je vlekel vsako besedo na uho, pa v dokaz, da se ne da kar tako ugnati v kozji rog, začne zvižgati. Nagovori ga princ Leopold: „Povej mi vendar, prijatelj, kako daleč je na kolodvor?“

„Če se ti tako mudi“, odgovori voznik, „potem je bolje, da skočiš z voza in greš peš; pri tem si še prihraniš napitnino!“

Saksonskega kralja je pri teh besedah posilil glasen smeh in cesar se je le s težka vzdržal glasnega smeha.

Cesarjev zet dolgojezičnemu Štajercu ni hotel ničesar dolžen ostati. „Saj me ne boš kar pojedel“, pravi, „že vidim, da bi ti obljubljeno napitnino rad imel naprej. Kaj pa misliš, kdo smo mi trije?“

„Kdo pa bote“, oponaša ga voznik, „dunajski nedeljski lovci, ki samo toliko k nam hodite, da plašite divje koze.“

„Morda imaš prav,“ nadaljuje princ svojo šalo, „kaj pa misliš, kdo sem pa jaz.“

„Hm,“ pravi voznik in po strani pogleda govornika; „kaj posebnega pač ni videti na tebi.“

„Kralj Saksonski bi od samega smeha skoraj z voza padel. „No, pa ti ni treba kar tako govoriti,“ nadaljuje cesarjev zet, „glej, kakor me vidiš pred seboj, tako sem princ Leopold bavarski.“

Voznik se glasno zasmije. „Ti? Princ? to moreš kakemu norcu praviti.“ In, „bijô“, požene svoje konje.

Vladarja čestitata princu na njegovem izrednem uspehu. Le-ta pa ni hotel vse šale na svoje stroške nositi in izprašuje voznika dalje:

„Kaj pa misliš, striče, kdo je pa ta-le gospod.“ Kazal je na kralja saksonskega.

„Ta je pa še manj, kakor ti.“ „Ali prijatelj,“ meni princ: „Ne smeš vendar o ljudeh tako slabo misliti; to je saksonski kralj!“ „No kaj takega še ne,“ jezil se je voznik, „od kdaj pa lazijo kralji tako zamazani po cestah okrog? Da, da, taki ste meščani! Na kmetih se proglašate za kralje in kneze, doma pa ste — nihče.“ „No, zdaj pa mene poglej,“ pravi cesar vozniku, „kaj misliš, kdo sem jaz?“

Voznik, že jezen, da se mu gospodje posmehujejo, odgovori: „No, kdo pa si ti? Sicer sem pa tebe že nekje videl.“ „Že mogoče,“ meni cesar,

„jaz večkrat pridem v te kraje.“ Potem si tudi kakšni lovec?“

„Seveda sem; saj sem cesar.“

„No, pa še kaj takega“, se je jezil voznik. Z bičem švrkne po konjih — visoka gospoda pa se smeha ni mogla vzdržati. Ko je pa voznik na posled ustavil na kolodvoru, stisnil mu je princ bogato napitnino v roko — in voznik je naenkrat zapazil, da so klobuki pred navzočimi tremi gospodi kar z glave leteli — strahoma se je ozrl še enkrat po svojih gostih, potem pa jo hitro in tiho pobrisal iz mesta.

II.

Nekega dne je šel cesar zjutraj na vse zgodaj iz svojega gradiča blizu Mürzstega divjega petelina streljat. Bila je še trda noč in cesar je čakal ter se razgovarjal s spremljevalci. Kar prideta mimo dva drvarja. V mraku nista spoznala cesarja in njegovih spremljevalcev. Eden drvarjev stopi k cesarju, mu pokaže svojo pipico in reče kratko: „Lovec, ali imaš kaj ognja?“ Cesar prižge gobo in jo dá drvarju. Ta pa vpraša dalje: „Lovec, ali greš nad petelina? — „Da,“ odvrne cesar. „Zakaj pa to vprašaš?“ „No, zato, ker vam pojde petelin rakom žvižgat, če boste med seboj govorili tako glasno,“ odreže se drvar. Ta pa se je zdela tovarišu vendar predebala; spoznal je bil cesarja. Zato sune sodruga s komolcem in mu zašepeta na uho, da stoji cesar pred njim. Drvar se hitro odreže: „Pa brez zamere, gospod cesar, dobro sem vam mislil“

— potegne krepko iz svoje pipice, privzdigne klobuk in gre dalje.

Cesar se je radoval gostobesednega možaka ter pravil sam svojim drugim gostom pri obedu, kaj je doživel.

III.

Drugikrat stopi cesar v lovski obleki zvečer v neko kočo in prosi, da mu naj kdo pokaže pot. „Pa pojdem jaz s tabo“, odvrne fant, sedeč za mizo. „Poprej pa se moram najesti, le sedi tačas sem k peči, takoj bom gotov.“

Cesar sede na klop, gospodinja mu ponudi večerjo, a on se zahvali in odide s fantom. Deček spremi cesarja do gradiča, kamor je bil namenjen in kjer je prenočeval, kadar je lovil tam okrog. „Kaj v oni gradič?“ zavzame se fant. „No, saj pa menda vendar nisi — hotel sem reči, niste cesar sam?“

Malo prestrašen je bil, videč, kako se je zmotil, toda pomirili so ga tam v gradiču s tečno večerjo in z dobrim vinom.

Cesar in stražnik.

Kadar stanuje Franc Jožef I. v svojem poletnem gradu Schönbrunnu blizu Dunaja, vstaja navadno med peto in šesto uro zjutraj. Nato popije skledico kave, zapali si viržinko ter gre pri stranskih vratih (kjer stoji vedno častna straža) v miren kotiček graščinskega vrta. Tam čita nemoten časnike in vladarske stvari. Nekoč je ostal čez navaden čas na vrtu, in straža pred vrati se je ta čas premenila. Ko potem cesar pride in misli skozi

ona vrata oditi v svoj grad, ne pusti ga stražnik, ki ne pozna cesarja, oblečenega, kakor je navaden častnik. „Strogo mi je ukazano, da smem skozi vrata pustiti le cesarja.“ „Saj sem jaz cesar!“ pravi Franc Jožef I. Stražnik zmaje z glavo ter odgovori: „To bi lahko rekel vsakdo! Cesar je drugače oblečen nego vi, in sploh se jaz držim ukaza ter ne pustim nikogar skozi ta vrata, kakor le presvečlega cesarja samega!“ To rekši, sname puško z rame ter jo napne proti gospodu. Kako si je cesar pomagal iz te zadrege? Prav čudno. Odhitel je takoj na vojaško stražarnico, poklical zapovedujočega častnika in dva vojaka, in ti so morali iti s cesarjem do vrat ter izpričati, da je res cesar.

Stražnika odvedo nato v veliko stražarnico ter ga na cesarjev ukaz pohvalijo za njegovo vestno vedenje.

Cesar sam mu pošlje polno pest čisto novih goldinarjev, češ, da bo drugič spoznal cesarja tudi brez prič.

Pri sestavljanju tega delca so mi služili:

1. Jož. Apih: Naš cesar. V Celovcu, 1898.
2. Fr. Hubad: Franc Jožef I., cesar avstrijski. V Ljubljani, 1898.
3. Jak. Dimnik: Pripovedke iz avstrijske zgodovine. V Ljubljani, 1896.
4. Jos. Ciperle: Cesar Franc Jožef I. V Ljubljani, 1879.
5. Razni mladinski spisi.

KAZALO.

	Stran
Predgovor	3
Uvod	5
Dogodki iz cesarjevega življenja:	17
Dobrosrčnost mladega nadvojvode „Francija“	17
Cesar kupi kočarjema kravo	18
Cesar in rudarjev sin	19
Cesar in voznik	20
Cesar Franc Jožef I. v vojaški šoli	21
Invalid o cesarju Francu Jožefu I.	22
Cesar ob povodnji na Dunaju leta 1872.	23
Ubogi deček prosi pred gradom Gödöllö kralja pomoči	25
Cesar Franc Jožef ob povodnji v Segedinu	25
Prerano upokojeni uradnik dobi zopet službo	26
Stara mamka pride prosit cesarja za svojega sina	27
Cesarjeva solza	28
Cesar ob potresu leta 1895. v Ljubljani	28
Naš cesar — zgled pobožnosti	29
Cesar v smrtni nevarnosti	31
Cesar v sveti deželi	33
Kako rad ima naš cesar otroke	35
Dunajski otroci ob cesarjevi vladarski šestdesetletnici	36
Cesar na ljudski veselici v Zili	37
Lovske dogodbe našega cesarja	38
Cesar in stražnik	43

Za šolske slavnosti povodom 60letnega vladanja Nj. Veličanstva presvetlega cesarja

priporoča pisatelj te knjižice :

- I. Svojo patrijotično spevoigro „**Slava domovini!**“ dvoglasni in triglasni zbori s samospevi ter z deklamacijami, uravnani za spremljevanje na klavirju ali harmoniju. Cena partituri K 3•20, besedilu pesmi 12 h, deklamaciji 16 h.
- II. Slavnostni red za proslavo cesarjeve 60letnice v ljudski šoli. To delce — zasnovano na podlagi ministrske odredbe, ki predpisuje način, kako se naj praznuje 2. december 1908 v ljudski šoli — obsega vso stvarino, ki pride v poštev pri tej slavnosti, in sicer :
  1. Slavnostna himna (pesem).
  2. Slavnostni govor.
  3. Slavno vladanje cesarja Franca Jožefa I. (1848—1908).
  4. Uložka za šolarje najnižje stopnje. (Preprosta deklamacija s primerno pesmico!)
  5. Molitev za cesarja (pesem).
  6. Zahvala otrok cesarju Francu Jožefu I.
  7. Cesarska pesem.

Vse pesmi so tako uravnane, da se lahko pojo enoglasno do dvoglasno s spremljevanjem harmonija ali klavirja, ali pa tudi brez spremljevanja.

Cena delcu s poštnino vred 1 K.

Središče (Štaj.)

Anton Kosi.

